

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:811.162.1]:004(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-206-11>

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

THEORETICAL BASICS OF THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF POLISH LANGUAGE

Лукіна Л.Р.,

orcid.org/0000-0001-6133-5902

аспірант,

*викладач кафедри прикладної лінгвістики, зарубіжної літератури та журналістики
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

Останнім часом в Україні визначають нові пріоритети розвитку освіти, тому активно розпочався процес її модернізації з урахуванням сучасних викликів у інформаційно-технологічному середовищі. Інтеграція України до світової та європейської спільноти актуалізує завдання підготовки майбутніх учителів польської мови, які добре володіють інформаційно-комунікаційними технологіями навчання.

У статті визначено поняття «інформаційно-комунікаційні технології», охарактеризовано елементи, які включають ІКТ в свій концептуальний обсяг, розкрито основні характеристики інформаційно-комунікаційних технологій, розглянуто особливості формування поколінь X, Y, Z та Альфа, описано їх психологічні особливості.

Зазначено, що в сучасних умовах розвитку освіти вагомими є врахування особливостей сучасних школярів, які є digital native – цифровими аборигенами, тобто поколінням, яке виросло в оточенні гаджетів та цифрових технологій, а тому застосування цифрових та мультимедійних технологій на уроках польської мови є природним та зрозумілим для них інструментом.

Доведено, що навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій має багато переваг, серед яких основними є індивідуалізація навчання; варіативність застосування на різних етапах навчання; покращення процесу сприйняття та засвоєння навчального матеріалу; можливі шляхи визначення послідовності навчання на основі аналізу помилок учнів; формування в учнів самооцінки та створення умов для самостійної та індивідуальної роботи.

Використання комп'ютера та Інтернет-ресурсів у процесі вивчення польської мови розширює світогляд учнів, підвищує інтенсивність навчання, сприяє формуванню і розвитку творчих здібностей, умінь використовувати програмні засоби як інструмент пізнавальної діяльності, формуванню знань основ інформаційної культури та забезпечує всебічний контроль навчального процесу.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет-ресурси, цифрові технології, учитель польської мови.

Recently, new priorities for the development of education have been determined in Ukraine, therefore the process of its modernization has actively begun, taking into account modern challenges in the information and technological environment. The integration of Ukraine into the world and European community actualizes the task of training future teachers of the Polish language who are well versed in information and communication technologies of education.

The article defines the concept of «information and communication technologies», characterizes the elements that include ICT in its conceptual scope, reveals the main characteristics of information and communication technologies, considers the features of the formation of generations X, Y, Z and Alpha, describes their psychological features.

It is noted that in the current conditions of education development, it is important to take into account the characteristics of modern schoolchildren who are digital natives, that is, the generation that grew up surrounded by gadgets and digital technologies, and therefore the use of digital and multimedia technologies in Polish language lessons is natural and understandable a tool for them.

It has been proven that training using information and communication technologies has many advantages, among which the main ones are the individualization of training; variability of application at different stages of training; improvement of the process of perception and assimilation of educational material; possible ways of determining the sequence of learning based on the analysis of students' errors; formation of students' self-esteem and creation of conditions for independent and individual work.

The use of computers and Internet resources in the process of learning the Polish language expands the worldview of students, increases the intensity of learning, promotes the formation and development of creative abilities, the ability to use software tools as a tool for cognitive activity, the formation of knowledge of the basics of information culture, and provides comprehensive control of the educational process.

Key words: information and communication technologies, Internet resources, digital technologies, Polish teacher.

Постановка проблеми. У грудні 2019 року світ огорнула пандемія COVID-19 спричинена коронавірусною інфекцією SARS-CoV-2. Пандемія стала всесвітньою проблемою, яка змінила життя людей назавжди. Більшість наукових, спортивних, релігійних, культурних та політичних заходів були перенесені або скасовані. У 172 країнах світу були зачинені заклади освіти, що торкнулося майже 98,5% світового населення шкільного та студентського віку.

Пандемія торкнулася усіх сфер людського життя. Освіта також не стала винятком. Учителі та викладачі всього світу були змушені перенести свої заняття зі звичайних класів та аудиторій до віртуального простору. Ця ситуація призвела до того, що засоби, які ще вчора здавалися новими та інноваційними, сьогодні стали звичними та буденними. Такими засобами стали для нас інформаційно-комунікаційні технології.

Згідно стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки завданням однієї з п'яти стратегічних цілей, а саме «забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності, конкурентоспроможної вищої освіти, яка є доступною для різних груп населення» є сприяння використанню інноваційних технологій і новітніх засобів навчання в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі досліджуються нині досить активно. Дослідженням поняття, впровадження в освітній процес, перевагам та недолікам використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій присвячені праці вітчизняних (С. Галецького, І. Костікової, Л. Лозинської, Ю. Маслюк, А. Петречук, О. Соколенка, Г. Швавича, О. Шмирова та ін.) і зарубіжних (А. Альберті, В. Беккерса, Т. Геблера, Д. Кеттл, Г. Пітерса, М. Пренські) науковців, польських зокрема (О. Бамбрович, М. Валкевич, Й. Ласковської, М. Лісецької, Н. Моїсеєнко, Б. Ольчик, Д. Расвич, М. Франі).

Наталія Моїсеєнко зробила ґрунтовний аналіз використання засобів ІКТ та Інтернет-ресурсів у вивченні польської мови як іноземної. Ольга Бамбрович – авторка соціально-освітніх інновацій (підручники, мультимедійні ігри, аудіозаписи, мобільні додатки), адресованих іноземцям, які вивчають польську мову. У своїх працях дослідила, як за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій провести цікаві та ефективні заняття польської мови для іноземців та як застосування засобів ІКТ впливає на формування професійної компетентності учителів польської мови як іноземної. Йоланта Ласковська охарактеризувала важливість використання цифрових технологій у вивченні польської мови як іноземної та полоністичній глоттодидактиці зокрема.

Мета дослідження – висвітлення теоретичних основ використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх учителів польської мови.

Виклад основного матеріалу. Напрями удосконалення підготовки майбутніх учителів іноземних мов визначаються завданнями модернізації педагогічної та вищої іншомовної освіти і відображені в Конституції України [7], Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (англ. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment) – керівний документ, що використовується для

опису досягнень тих, хто вивчає іноземні мови у Європі та, поступово, в інших країнах [6]; Концепції мовної освіти в Україні [8]; законах України «Про вищу освіту» [4], «Про освіту» [5], Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти [2] та Державному стандарті вищої освіти [3] та ін., де особлива увага приділяється тенденціям оновлення змісту, форм і методів фахової підготовки учителів іноземних мов на основі прогресивних концепцій та запровадження інноваційних технологій навчання.

Поняття інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) походить від англ. *Information and communications technology, ICT* – часто використовується як синонім до інформаційних технологій (ІТ), хоча ІКТ це загальніший термін.

Цей вираз уперше був використаний науковцями у 80-х роках ХХ століття і мав таке визначення: «різного роду електронні системи, які служать для комунікації і є посередниками у спілкуванні». У 1997 році цей термін популяризував Денніс Стівенсон у своїй доповіді для уряду Великої Британії *Information and Communications Technology in UK schools – independent inquiry*, який посприяв створенню нового Національного навчального плану Великої Британії у 2000 році.

«Інформаційно-комунікаційні технології» – технології опрацювання інформації за допомогою комп'ютера та телекомунікаційних засобів. Перш за все підкреслимо: зв'язок термінів «комунікація» та «інформація» з технологіями зафіксований у терміні, який з'явився порівняно недавно – інфокомунікаційні технології, які підкреслюють подвійний характер технології – інформаційний зміст (інформаційне середовище) та комунікативні можливості (засіб зв'язку) [1, с. 108].

Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства» визначає, що «інформаційно-комунікаційні технології» – це сукупність засобів і технологій, які призначені для збирання, зберігання, обробки та передачі інформації, включаючи, але не обмежуючись Інтернетом, мобільними телекомунікаційними системами та системами бездротового зв'язку [6].

За даними ЮНЕСКО, термін ІКТ належить до тих форм технологій, інструментів, засобів і методів, які використовуються для передачі, обробки, зберігання та обміну інформацією в електронному вигляді. До них можна віднести:

- засоби комунікації (наприклад, Інтернет, дротові або бездротові мережі, мобільний зв'язок, телебачення);
- носії, на які можна записувати інформацію (наприклад, переносні пристрої пам'яті, жорсткі диски, дискові масиви, стрічкові бібліотеки);
- обладнання для обробки даних (наприклад, комп'ютери, комп'ютерні кластери, сервери);
- обладнання, що забезпечує передачу даних (наприклад, мережеві пристрої та їх розширення);
- програмне забезпечення (додатки та операційні системи);
- ІТ-послуги (наприклад, віртуалізація, віддалений доступ, хмарні середовища, обчислювальні послуги, адміністрування комп'ютерної мережі);
- протоколи зв'язку та ін. [10, с. 245].

Агнешка Шемінська-Лоско визначила елементи, які включають ІКТ в свій концептуальний обсяг, а саме: елементи інформатики; створення та використання медіа повідомлень; соціальне спілкування через засоби масової інформації; соціально-етичні аспекти діяльності людини у сфері ІКТ; аналіз та узагальнення інформації; використання засобів і методів інформаційних технологій; безпека систем і даних [11, с. 17].

PAIZ (Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych) розкрила основні характеристики інформаційно-комунікаційних технологій:

- ІКТ використовуються у різних сферах та враховують індивідуальні потреби користувачів, незалежно від часу та місця;

– ІКТ сприяють поширенню інформації, відокремлюючи зміст інформації від фізичного розташування. Географічні кордони не є перешкодою для потоку інформації. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють інтегруватися усім представникам соціуму, роблячи інформацію доступною для кожного;

– цифрова та віртуальна природа багатьох продуктів та послуг дає можливість безкоштовного, багаторазового відтворення контенту;

– завдяки ІКТ будь-яку інформацію можна отримувати, сортувати, фільтрувати та поширювати.

Нові інформаційні технології повністю змінюють нашу здатність сприймати інформацію. Тому там, де швидше запроваджуються ІКТ, швидше формується покоління, яке виросло в оточенні гаджетів та цифрових технологій.

У 2001 році американський письменник і оратор на тему освіти Марк Пренскі у статті *On the horizon* перший раз презентував світу поняття «digital native», тобто «цифровий уродженець», або «цифровий тубілець», згодом він представив протилежне поняття «digital immigrant», тобто «цифровий іммігрант». Пренскі вважає, що люди, які народилися після 1990 року, належать до покоління «цифрових тубільців», а люди, які народилися після 1990 року, належать до покоління «цифрових іммігрантів». «Цифрові тубільці» – це люди, які все своє життя мають доступ до Інтернету, проводять більше часу за екранами смартфонів, ноутбуків і телевізорів, ніж за читанням паперових книг. Відповідно, мозок і система обробки інформації представників нового покоління відрізняється від мислення «цифрових іммігрантів».

Тому, аналізуючи сучасний стан освіти, Марк Пренскі наголосив на тому, що «наші учні стали зовсім іншими. Сьогоднішні учні – це більше не ті люди, для навчання яких було створено нашу систему освіти. Сьогоднішні учні не лише дещо відрізняються від попередніх, вони не лише поступово заговорили інакше, почали носити інший одяг та прикраси, змінили стиль, як це відбувалося зі зміною інших поколінь. Стався дуже великий розрив. Відбулася унікальна подія (з розряду тих, що називають «сингулярними»), яка змінила ситуацію настільки принципово, що повернення вже немає. Цією подією став винахід та стрімке поширення цифрових технологій в останні десятиліття ХХ століття» [12].

Досить широкого розголосу набула так звана «Теорія поколінь», тобто опис тимчасових циклів в історії й пов'язаних із ними характерних особливостей та поглядів людей, які народилися в певні хронологічні відрізки.

У 1928 році німецький соціолог та філософ Карл Маннгейм у статті «Проблема поколінь» зазначив, що зміна поколінь – це універсальний процес, який заснований на біологічному ритмі людського життя.

Докладніше розглянемо особливості формування поколінь X, Y, Z та Альфа.

Покоління X (Generation X). До покоління X належать люди народжені в 1960–1980 роках. Це покоління народилося в сім'ях, які були змушені відновлювати світ після Другої світової війни. Такі діти росли самостійними, тому у дорослому житті могли покладатися лише на себе. Покоління X ще називають новим «втраченим поколінням».

Покоління Y (Generation Y) або Міленіали. До цього покоління належать люди народжені у період з 1980-х по 2000-і роки. Основною особливістю людей цього покоління є те, що вони народилися у період, коли прийшла інформаційна ера і значення самої інформації змінилося. Діти почали знаходити інформацію та черпати знання не лише з книжок у бібліотеках, а на Інтернет-ресурсах, адже інформація стала легкодоступною. Це перше покоління людей, які не уявляють життя без цифрових технологій.

Покоління Z (Generation Z). До цього покоління належать люди, які народилися у період з 2000-х по 2010-й рік. На їх розвиток вплинули світова фінансово-економічна криза та розвиток мобільних технологій. Це люди, які народилися у часи глобалізації та постмодернізму. Більшість інформації вони отримують з Інтернет-ресурсів. Представники цього покоління можуть

нівелювати значення закладів освіти, відповідно не отримують відповідних знань та навичок, а уся інформація, яку вони знаходять в Інтернеті, носить виключно ситуативний характер.

Покоління Альфа. До цього покоління відносять народжених з 2010-х років і до сьогодні, тому це покоління ще тільки формується [9, с. 150]. Але ми з упевненістю можемо стверджувати, що нові інформаційно-комунікаційні технології та Інтернет-ресурси мають величезний вплив не лише на усі сфери людського життя, а й на розвиток та формування нового покоління.

Висновки. Отже, пандемія COVID-19 та повномасштабна війна призвели до тяжких наслідків для освіти в Україні. Більшість шкіл в Україні не можуть навчати дітей в очному режимі. У першому півріччі 2022/23 н.р. 15% закладів освіти працювали в очному режимі, 33% – у дистанційному режимі, 51% – у змішаному режимі. Досвід навчання під час пандемії дозволив швидше та ефективніше адаптуватися до дистанційного навчання під час воєнного стану.

Звичайно, дистанційне навчання спричинило чималі труднощі через повітряні тривоги, відключення електроенергії або відсутність Інтернету. Водночас в умовах дистанційного навчання переважна більшість учителів, зокрема учителів польської мови, активно використовують у своїй роботі інформаційно-комунікаційні технології, роблячи при цьому освітній процес більш цікавим, різноманітним та інтенсивним.

Перспективним для нашого дослідження є аналіз особливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні польської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гресь А., Фатеєва В. Особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови. *Наукові праці. Педагогіка*. Випуск 258. Том 270, 2016. С. 108–111.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п#Text> (дата звернення: 18.09.2023).
3. Державний стандарт вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення: 18.09.2023).
4. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 18.09.2023).
5. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 18.09.2023).
6. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/537-v-5433> (дата звернення: 18.09.2023).
7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. URL: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf (дата звернення: 18.09.2023).
8. Конституція України. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/commemorative_constitution_2021.pdf (дата звернення: 18.09.2023).
9. Концепція мовної освіти в Україні. URL: <https://vseosvita.ua/library/koncepcia-movnoi-osviti-v-ukraini-462720.html> (дата звернення: 18.09.2023).
10. Струтинська О. Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства. *Open educational e-environment of modern University*. № 9. 2020. С. 146–158.
11. Kołodziejczyk E., Roźniakowska-Kłosińska M. Technologie informacyjno-komunikacyjne a oczekiwania i umiejętności użytkowników bibliotek akademickich - na przykładzie biblioteki Politechniki Łódzkiej. *Biblioteki bez użytkowników...? Diagnoza problemu*. Materiały V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej. 14–16 września 2015, Białystok. S. 243–256.
12. Siemińska-Losko A., Internet w przygotowaniu nauczycieli do stosowania technologii informacyjnej. Adam Marszałek. Toruń, 2007. 218 с.
13. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants From On the Horizon. MCB University Press, Vol. 9. No 5. October, 2001. URL: <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> (дата звернення: 16.09.2023).